

ספר אורחות צדיקים שער האכזריות

...עד עתה סיפרנו רעות האכזריות. אך יש מקומות שצריך לנהוג באכזריות כנגד הרשעים, כדרך שאמר איוב (איוב כט יז): "ואשברה מתלעות עול ומשניו אשליך טרף", וכמו שאמרה התורה להמית הרשעים ולהלקותם. וכן אמרו רבותינו (כתובות פו א): מי שאינו רוצה לעשות סוכה וציצית לטליתו ומזוזה לפתחו מכין אותו עד שתצא נפשו. וכל זה צריך אכזריות, לרדוף הרשעים ולהכביד עליהם, להחזירם למוטב. וצריך להיות אכזרי בדין, שלא ירחם על קרוביו ואוהביו ועל הדלים, אך צריך לפסוק עליהם הדין.

ועוד אמרו רבותינו (עירובין כב א): במי אתה מוצא דברי תורה? במי שמשים עצמו אכזרי על בניו כעורב, כמו רב אדא בר מתנא שהיה הולך לבית המדרש, ואמרה לו אשתו: ילדיך מה אעשה להם? והשיב לה: איכא קורמי באגמא (ופרש"י ירקות הגדלים מן ההפקר, או מין צמח הוא אשר ניתן להכין ממנו מאכל בהיותו רך).

כי זה דבר ברור: המרחם על בניו יותר מדאי, מתוך כך חושב להרויח ממון, ולא יחוש היאך יבוא לו הממון, באיסור או בהיתר, כי האהבה מקלקלת השורה.

וגם מתוך הטרדה שהוא טורח יומם ולילה להמציא מזונותיהם וצרכם בריוח, מתוך כך הוא בטל מדברי תורה, כי יעשה עסקיו עיקר, ומתוך כך כל מעשיו מבוטלים.

וצריך להיות אכזרי על הרשעים שלא לרחם עליהם, ואמרו רבותינו (קהלת רבה ז): כל מי שנעשה רחמן במקום אכזרי לסוף נעשה אכזרי במקום רחמן. וכן תמצא בשאול המלך, בשביל שריחם על אגג יצא ממנו המן שנעשה מצר לישראל.

גם יהיה אדם אכזר על גופו לטרוח תמיד לעשות רצון הבורא, יתברך. ולא ירחם על גופו לעדן אותו ולילך בשרירות לבו, אך יתאכזר על עצמו לכוף את יצרו הרע לחיות חיי צער, ולעסוק בתורה, ולקיים המצוות, אף אם הדבר כבד עליו מאד. ולא יהיה אכזרי על עצמו יותר מדאי לקלקל גופו, אך יתפוש מידה בינונית.

כלי יקר דברים פרשת וזאת הברכה פרק לג

(ט) האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו וגו'. כי חז"ל אמרו (מגילה יז א) כל העוסק בתורה פטור מן כיבוד אב ואם. וראיה מיעקב שלא נענש על אותן ארבע עשרה שנים שהיה נטמן בבית שם ועבר שלא קיים בהם מצות כיבוד אב ואם. זה שאמר האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו, שאינו צריך לראות אחריהם, וכל שכן שגם את אחיו לא הכיר אינו צריך לידע ממנו. ואת בניו לא ידע, כדאיתא במסכת עירובין (כב א) מהו דכתיב שחורות כעורב רבא אמר במי אתה מוצא התורה במי שנעשה אכזרי על בניו כעורב כי

הא דרב אדא בר מתנא כי הוה אזיל לבי רב אמרה ליה דביתהו ינוקא מאי נעביד להו
אמר לה איכא קרמי באגמא, זה שאמר כאן "ואת בניו לא ידע" שגם את בניו יעשה את
עצמו כלא יודע. וכל כך למה כי שמרו אמרתיך ובריתך ינצורו, יורו משפטיך ליעקב
וגו', רצה לומר מצד שהם צריכין לעסוק בתורה תמיד על כן גם את בניו לא ידע כאמור: